European Journal of Interdisciplinary Research and Development
Volume-14 April - 2023
Website: www.ejird.journalspark.org ISSN (E): 2720-5746

BO‘LAJAK MAXSUS PEDAGOGLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA MALAKAVIY AMALIYOT DAVRI

Sh. N. Ibadullayeva
Ch. D. P. U Maxsus pedagogika kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya:
maqolada bo‘lajak maxsus pedagoglarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda malakaviy amaliyot davri haqida gap borgan.

Kalit so’zlar: pedagogika, maxsus pedagogika, ta’lim, inklyuziv ta’lim, kasbiy faoliyat.

Bo‘lajak maxsus pedagoglarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda malakaviy amaliyot davri eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. U pedagogik oliy ta’lim muassasalari o‘quv jarayoni grafigidan joy olgan ajralmas qism sifatida bo‘lajak maxsus pedagoglarning nazariy va amaliy kompetentligini birlashtirish bilan namoyon bo‘ladi. Malakaviy amaliyot to‘g‘ri va oqilona tashkil qilinganda u bo‘lajak maxsus pedagoglarda psixologiya, pedagogika, fanga doir bilimlar va fanni o‘qitish metodikasi bilan bog‘liq kompyetyensiyalar majmuining shakllanishiga yordam beradi. Shuningdek, pedagogik amaliyot talabalar uchun zarur kasbiy kompetensiya – bilim, ko‘nikma va malakalarni amaliy qo‘llagan holda ularni yanada kengaytirish, chuqurlashtirish davri ham bo‘lib, pedagogik oliy ta’lim muassasalarida o‘zlashtirilgan fanga oid, tarbiyaviy, ilmiy va didaktik nazariy bilim va ular asosida egallangan amaliy ko‘nikmalarni maktab o‘quv jarayonida “jonli” tekshirishning imkoniyatini beradi. Bu bilan keyingi o‘quv faoliyat uchun amaliyotga asoslangan aniq xulosalar, ta’lim jarayonini tashkil qilish bilan bog‘liq muhim takliflar ishlab chiqiladi.
Malakaviy amaliyot – bu bo‘lajak maxsus pedagoglarda bo‘lishi lozim bo‘lgan muhim kompyetyensiyalarni shakllantirishda alohida mustaqil bo‘g‘in sanalib, u pedagogik faoliyatning shakllari, vositalari va metodlarini loyihalash, qo‘llash va takomillashtirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.
Ilmiy tadqiqot ishimizda bo‘lajak maxsus pedagoglarning asosiy kasbiy kompyetensiya yo‘nalishlari sifatida quyidagilar belgilandi:
- psixologiya;
- pedagogika;
- fanga doir bilimlar;
- fanni o‘qitish myetodikasi.

O‘z navbatida ushbu yo‘nalishlar o‘zining mazmunidan kelib chiqib bir qancha kompetensiyalarga bo‘linadi. Asosiy kompetyensiyalar sifatida esa quyidagilarni ko‘rsatishimiz mumkin:
- informasion
- ijtimoiy-kommunikativ;

• o‘z-o‘zini yo‘naltira olish va muammolarni hal qilish. Shuningdek, muayyan pyedagogik kompetyensiyalar sifatida quyidagilar
belgilandi:
• kasbiy kompetyentlik;
• intellektual kompyetentlik.

Rus tadqiqotchilaridan K.J. Bakova, T.A. Fursova, N.A. Znamyenskaya, Ye.M. Grechkolar pedagogik kompetyensiyaning bir nyecha ko‘rinishlarini ajratib ko‘rsatadi. Bular quyidagilar:
• belgilangan cheklov va qonun-qoidalarga muvofiq harakat qilish qobiliyati;
• bilim, ko‘nikma, o‘zini tuta bilish, muomila madaniyati;
• bilim va ko‘nikmalarni samarali qo‘llash;
• ma’lum bir sohada bilim va tajriba;
• savol-muammolardan xabardorlik;
• professionallik, ijodkorlik darajasi;
• muammolarning yechimini ta’minlaydigan fazilatlar.

Maktab amaliyoti davrida bo‘lajak o‘qituvchilar, birinchi navbatda,
dars mashg‘ulotlari olib borishni o‘zlashtirishi zarur sanaladi. Shuningdyek, u amaliyot davomida asta-syekin quyidagilarni amalga oshiradi:
- darslarni kuzatish, tavsiflash va tahlil qilish;
- tarbiyaviy, ilmiy va didaktik nazariyalarga munosabat bildirish, ular haqida mulohaza yuritish;
- o‘quvchi va o‘qituvchi nuqtai nazaridan darsning antropogyen va ijtimoiy-madaniy shart-sharoitlarini kuzatish, tavsiflash va tahlil qilish;
- darsni rejalashtirish, o‘tish, baholash va ularga munosabat bildirish, ular haqida mulohaza yuritish, ta’limiy myetodlarni asosli tanlash, qo‘llash va ular haqida mulohaza yuritish.

Malakaviy amaliyot jarayonining oqilona tashkil qilinishi esa bo‘lajak maxsus pedagoglarda bilim, ko‘nikma, malaka, kasbiy layoqat va kopetensiyalarning to‘g‘ri shakllanishini ta’minlaydi. Kasbiy tayanch malakaviy amaliyot bu borada pedagogik faoliyat uchun zarur bo‘lgan asosiy kompetensiyalarning shakllanishiga zamin yaratadi.

Adabiyotlar:

1. Sh.N.Ibadullayeva. INKLYUZIV TA’LIM - IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALARNI IJTIMOIY HAYOTGA TAYYORLASH // European Journal of Interdisciplinary Research and Development Volume-09 Nov. - 2022 Website: www.ejird.journalspark.org ISSN (E): 2720-5746 81-84.
2. Sh.N.Ibadullayeva. ZAIF ESHITUVCHI BOLALARNI NUTQIY JIHATDAN TAYYORLASH OLIYATINING AHAMIYATI Uzbek Scholar Journal Volume- 10, Nov., 2022 www.uzbekscholar.com 205-208
3. Sh.N.Ibadullayeva. Yorqulova Risolat Otabek qizi Eshboboyeva Iroda A’zamjon qizi Logopediya yo‘nalishi talabasi Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti Otaxonova Sumbula Xudayor qizi Boshlang’ich ta’lim yo‘nalishi talabasi Eshitishida Nuqsoni Bo‘lgan

Shaxslarning Muloqoti Uchun Qilinayotgan Ishlar Amalda.PERIODICA. Journal of modern Philosophy, Social Sciences and Humanitiess. ISSN NO:2720-4030 Volume 12, November, 2022 227-229.

4. Sh.N.Ibadullayeva. . Yorqulova Risolat Otabek qizi Eshboboyeva Iroda A’zamjon qizi Logopediya yo‘nalishi talabasi Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti Otaxonova Sumbula Xudayor qizi Boshlang’ich ta’lim yo‘nalishi talabasi Alohida yordamga muhtoj bolalar ota-onalarini psixologik va pedagogic jihatdan qo‘llab quvvatlash. GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ) ISSN (E): 2347-6915 Vol. 10, Issue 11, Nov. (2022)739-742.
5. Sh.N.Ibadullayeva Pedagogika desantura-ta’lim klasteri asosida inklyuziv ta’lim samaradorligini oshirishning innavotsiyon mexanizmi sifatida Муғаллим ҳәм узлуксиз билимлендириў илмий-методикалиқ журнал № 6/3. Nukus 2022y.47,51.
6. Sh.N.Ibadullayeva Sh.F.Xabibullayeva R.S.Otajonova “O‘ZBEKISTONDA INKLUYZIV TA’LIM” *Международный современный научно-практический журнал* “Научный импульс” № 5 (100) Декабрь 2022г. Часть 1 154,157.
7. Sh.N.Ibadullayeva O‘.Y.Axmadaliyeva “PEDAGOGIK DESANTURA” *Международный современный научно-практический журнал* “Научный импульс” № 5 (100) Декабрь 2022г. Часть 1151,153.
8. Sh.N.Ibadullayeva M.O‘.Nuriddinova INKLYUZIV TA’LIMNING MOHIYATI *Международный современный научно-практический журнал* “Научный импульс” № 5 (100) Декабрь 2022г. Часть 1161,164.
9. Sh.N.Ibadullayeva S.E.Boqiyeva “HAR KIM O‘Z TILI BILAN TIRIK” *Международный современный научно-практический журнал* “Научный импульс” № 5 (100) Декабрь 2022г. Часть 1190,192.
10. Sh.N.Ibadullayeva B.J.Bekchanova BAG‘RIKENGLIK, TENGLIK, INTEGRATSIYA – “OQ QAMISH” CHELLENCHIDA *Международный современный научно-практический журнал* “Научный импульс” № 5 (100) Декабрь 2022г. Часть 2 618,621.
11. Sh.N.Ibadullayeva S.J.Muvassarova MENDAN KEYINGI 1000 QADAM SENIKI *Международный современный научно-практический журнал* “Научный импульс” № 5 (100) Декабрь 2022г. Часть 2 621,624.
12. .Monografiya.Sh.N.Ibadullayeva.“Ta’lim klasteri asosida inklyuziv ta’lim samaradorligini oshirish”, ttps://novateurpublication.com/index.php/np/catalog/book/158
13. Qodirova, F., & Ibadullayeva, S. N. (2021). Ta’lim klasteri sharoitida erta inklyuziyaga erishish kozlear implantli bolalar ijtimoiylashuvining eng optimal omili. *Yangi O’zbekistonda xalq ta’limi xodimlarini malakasini oshirishda zamonaviy yondashuvlar*, *1*(1), 55-65.
14. Qodirova, F., & Ibadullayeva, S. N. (2021). Nogironligi bo’lgan ota-ona qaramogida bo’lgan etim bolalarni ijtimoiylashtirishning metodik klasteri. *Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar*, *6*(1), 280-286.
15. Qodirova, F., & Ibadullayeva, S. N. (2021). Ta’limda tolerantlikka erishish kelajak o’qituvchisini inklyuziv ta’limga tayyorlashga erishish sharti sifatida. *Zamonaviy maktabda va jamiyat aloqadorli*, *1*(1), 61-65.

16. Qodirova, F., & Ibadullayeva, S. N. (2022). Nutq ustida ishlashning tizimli yondashuvlari orqali eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash. *Pedagogik ta'lim innovatsiyon klasteri*, *1*(1), 350-352.
17. Ibadullayeva, S. N., & Masaliyeva, S. (2022). Inkluyziv ta'lim sharoitida maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik tasavvurlarini rivojlantirish omillari. *Inklyuziv ta'lim*, *1*(2), 111-113.
18. Ibadullayeva, S. N., & Jurayeva, Z. (2021). Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarni inklyuziv ta'limga tayyorlashda korreksion mashgulotlarning ahamiyati. *Inklyuziv ta'limning dolzarb masalalari*, *1*(1), 35-70.
19. Qodirova, F., & Ibadullayeva, S. N. (2022). Barcha bolaga birdek sifatli ta'limni ta'minlash davr talabi. *Inklyuziv ta'lim*, *1*(1), 243-246.